

בס"ד

שיעורי הגר"א עוזר שליט"א
ראש ישיבת אתרי

בענין:

**טבילה מבמה
ט ז א ז ת**

- שיא -

נמסר בש"ק תזריע-מצורע ה'תשע"ג

עיצוב גרפי ועימוד: תמנתי עיצוב גרפי

בשבת פרשת אחרי מות-קדושים יחל השיעור בשעה: 5:15 אחה"צ
ויהיה בענין:

בגדרי גניבה וגזילה

מנחה בשעה 4:55 [ובזמן הדלקת נרות למטה]

לקבלת השיעורים באימייל יש לכתוב בקשה לתמנתי: timnal@zahav.net.il

טבילה מכמה טומאות

ובזה הסביר הגר"ח דברי הרמב"ם הנ"ל, דהא כפרת היולדת מדמינן לה בגמרא (בכריתות ח. ת.) לטבילות, וכשם שעולה טבילה אחת על טומאות הרבה, כן האשה שיש עליה לידות הרבה דיה בקרבן אחד להתיירה בקדשים והשאר עליה חובה - הרי שקרבן מחוסרי כפרה אינו חובת כפרה בעלמא אלא דבר המטהר. ויש להוסיף שכן היא משמעות הכתובים בכל מקום, 'וכפר עליה הכהן וטהרה' 'וכפר עליו הכהן וטהר' וכיו"ב, דמשמע שהקרבן קרבנות מחוסרי כפרה הוא מעשה המטהר. וא"כ שפיר כתב הרמב"ם שאי אפשר להביא קרבן יולדת בתוך ימי מלאת אפילו על לידות אחרות, שהרי באותם הימים עדיין היא כטבולת יום ארוך ולא יצאה לגמרי מטומאתה על כן א"א לה להביא קרבן יולדת אף לא מלידה אחרת, שהרי כאמור כל טבילה שאינה מטהרת אינה מועילה כלל, וה"נ קרבן היולדת שהוא משה המטהר אינו מועיל אלא כשהוא 'מטהר', וכאן שאינו מטהר שהרי לא מלאו ימיה, לא יועיל אף ללידות הקודמות.²

וברעת הראב"ד נראה שאינו חולק על עיקר היסוד, אלא שכבר ביאר הגרי"ז (ריש הל' מחו"כ) שמלבד דין 'טהרה' שיש בקרבן היולדת, יש גם חיוב קרבן כשאר חייבי קרבנות, וזהו הטעם דהאשה שיש עליה כמה לידות או כמה זיבות הגם שמותרת בקדשים בהבאת קרבן אחד, עדיין השאר עליה חובה, משום שידי החובה הכללית של קרבן לא יצאה אעפ"י שנטהרה. וכיון שכן סובר הראב"ד שיכולה לצאת ידי חיוב זה בהבאת קרבן תוך מלאת אעפ"י שלא נטהרה עדיין, ושוב במלאת הימים תטהר בהבאת קרבן אחד.³

ואילו הרמב"ם סובר, שאמנם הם שני דינים נפרדים בקרבן מחו"כ; 'מעשה טהרה' ו'חובת קרבן', ויתכן לאחד בלא חברו, שייטהר בקרבן אחד ועדיין לא יצא ידי חובת קרבן של השאר - וכדמוכח ברמב"ם עצמו, כבסמוך - מ"מ לדעתו קרבן שאינו ראוי לטהר, לא מתקיים בו הדין השני ואי אפשר לצאת בו ידי חובת קרבן, ועל כן כשהיא טמאה אינה יכולה להביא לחובתה שום קרבן אחר.

והנה כתב הרמב"ם (שם) שהאשם והעולה אינם מעכבים במחוסרי כפרה [ובכס"מ מחק' אשם' אבל המשל"מ

ב לכאורה לפי"ז לא תוכל להביא באותם הימים קרבן זיבה ולצדעתה, דהא לא הועיל קרבנה כלום לטהרה, ולפי"ז מה שנקט הרמב"ם 'לידות' - לאו דוקא. ולפי"ז על כרחנו לומר שאשה שיש עליה לידה זיבה, בקרבן אחד ניתרת לאכול בקדשים, שאל"כ לא יועיל אף לאחת. ואכן כן מורה פשט לשון הרמב"ם (שם ה"ו), דבקרבן אחד סגי לחמש לידות וחמש זיבות (וצריך לפרש דמיררי שם לענין החטאת דשה היא ביולדת זיבה. או בעולה וביולדת עניה) אך בשיטת"ק (כריתות ח. בהשמטות אות כא) נקט עפ"י התו"כ דבקרבן אחד אינה ניתרת משום לידה ומשום זיבה (וי"מ דברי התו"כ באופן אחר). ועוד כתב שם שבטבילה ללידה אינה נטהרת משום זיבה שזו טבילתה ביום וזו בלילה. ומבואר דללידה מהניא, ולכאורה זה דלא כיסוד הגר"ח. וכן יש להעיר מדברי ר"ח המובא בראב"ה (ח"א פא) דלמ"ד טבילה בזמנה מצוה מקיים בטבילה זו מצות 'ורחם במים' הגם שנשאר טמא בטומאה חמורה, שהרי אין מסתבר לומר שאף שלא הועילה הטבילה כלום לטהר, בעינן מעשה של טבילה במים. וכן נקט באבני נור (יו"ד רסד), שאעפ"י שאין שום חומר בטומאה שהגיע זמנה לטבול על פני הטומאה האחרת, טובל ונטהר מאותה טומאה שהגיע זמנה, והוכיח כן עפ"י שיטת ר"ח דיוולדת בזוב צריכה שתי טבילות, וזה תואם לדברי ר"ח המובא בראב"ה. [ומצינו מעשה טהרה שאינו מטהר כלום, בהזאת שלישי של טמא מת. אם כי אין כאן קושיא על היסוד, דהכי חייב רחמנא לעשות הטהרה בשני שלבים].

ג וצ"ע מדברי הראב"ד גופא (שם ה"ו, ובפי' לתו"כ תוריע) שנקט אין השאר עליה חובה א"כ משמע דלדעתו אין עוד שום חובה אחרת מלבד 'קרבן טהרה'. אך קשה טובא א"כ מה כוונתו בתמימתו על הרמב"ם בהלכה ה' למה לא יצאה - והלא לשיטתו אין כלל חובה על לידות אחרות (ודוק גדול לפרש והשגתו רק לשיטת הרמב"ם דהשאר עליה חובה) ומוכח לכאן' כפירוש הכס"מ דכוונתו בהשגתו שתוכל לשלח קרבנות אפילו על לידה זו. אלא דפירושו צ"ע כמוש"כ הלח"מ. ושנמא כוונתו להשיג לפי מה שצדד בה"ל לחלק בין משהה קרבנותיה במזיד או באונס. ויותר נראה דס"ל שכל עוד לא הביאה קרבן אחד, לא נפטרה מחובתה הראשונה הלכך אם הביאה על לידה קודמת - הקרבן כשר.

טבילה לטומאה אחת לטמא בכמה טומאות; טומאה ואיסור-ביאה בנדה; החזקת טומאה מנגע לנגע; גדר טומאת מדרס

א כתב הרמב"ם (מחוסרי כפרה א.ה) היולדת שהביאה קרבנה תוך ימי מלאת לא יצאת ידי חובתה, אפילו הביאה על לידות קודמות. והראב"ד תמה למה לא יצאה בשילוח קרבנותיה על הלידות הקודמות שכבר עברו ימי-מלאת שלהן, מאי שנא משאר חטאות כגון חלב ודם שהטמא משלח את חטאתו ומקריבים אותה [דהא טמא משלח קרבנותיו, מלבד המצורע וכן טמא מת לשיטת הרמב"ם], ונהי שעל לידה זו אינה יכולה להביא דאכתי לא הגיע זמנה ומחוסר זמן בבעלים הוא, אבל על לידות קודמות מה טעם אין יכולה להביא (ע' לח"מ). ובאר הגר"ח (בכתבים על הש"ס) דעת הרמב"ם, על פי מה שייסד שהטמא שנטמא בשתי טומאות וירד לטבול באופן המועיל רק לטומאה אחת, הואיל וסוף סוף לא נטהר בטבילה זו מחמת הטומאה האחרת, לא הועילה טבילתו אף לגבי הטומאה האחת, מאחר והטבילה היא מעשה טהרה, אין הטבילה מועילה אלא זו שהיא 'טבילת טהרה', משא"כ טבילה שלא טיהרה כלום אינה טבילה.

והוסיף הגר"ח שזה דוקא כשהטומאה שנשארה עליו שוה בחומריתה לטומאה האחרת או חמורה הימנה, אבל כשהיא קלה הימנה, הרי הועילה טבילתו לטהרו מהחמורה. ובוה פירש דברי הירושלמי בפ"ב דשבועות שהטמא שירד לטבול ונסמכה לו [בלא ידיעתו] טומאה חמורה בשעת טבילתו, ונכנס למקדש - חייב, מה שאין כן אם נסמכה לו טומאה קלה מהראשונה - פטור. והיינו משום שאם נסמכה לו טומאה חמורה הרי לא הועילה טבילתו אף לגבי הטומאה הראשונה כאמור וא"כ נשאר הוא בטומאתו הראשונה שהיתה לו עליה ידיעה מתחילה, הלכך חייב משום ביאת מקדש, משא"כ בנסמכה לו טומאה קלה שהועילה טבילתו לטומאה הראשונה שהיא חמורה, הרי מעתה אינו טמא אלא משום הטומאה השניה שלא היתה לו עליה ידיעה בתחילה לפיכך פטור, דהא לענין חיוב קרבן טומאת מקדש וקדשיו בעינן ידיעה מתחילה והעלם. וכבר כתב כן בקיצור בספר אור שמח.

ובזה פירש הגר"ח הא דאמרינן טובל ושרץ בידו לא עלתה לו טבילה, לא שנטהר ושוב נטמא מחדש, אלא מעיקרא לא נטהר. ויש להמתיק דממקומו הוא מוכרע, דהא בגמ' (תענית טז.) מדמינן אדם שיש בידו עבירה ואינו חוזר בה לאדם התופס שרץ בידו שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה. והלא אין הכוונה לומר שיש בידו חטא נוסף כשחוטא שוב, שהרי זה אין צריך לומר, כי גם אם עשה תשובה ושב לחטאו הרי חטא בידו, רק באו לומר בזה שתשובתו אינה תשובה כלל כיון שלא עזב החטא. והרי משל זה בא ללמד ונמצא למד שאף גבי טבילה אין טבילתו מטהרתו כלל כיון שהשרץ בידו.⁴

א ומאי דמדמינן ליה לטובל' והלא אינו שב בלבו אלא מתודה בדברים (כמו שכתב הרמב"ם תשובה ב.ג), ולכאן' פטוטי מילי בעלמא הוא - אך נראה דמירי שבאמת מתחרט מהחטא ואינו רוצה בו אלא שלא גמר בלבו לעזבו מפאת תגבורת היצר וכד', וע"כ חשיב זה כטובל ומ"מ אינו עוזב השרץ. וקמ"ל שאין חרטתו מועלת. וע"ע שיעור עט.

התר ליבם לכשימות בעלה, ואנו באים לחדש בה איסור ע"י גירושי / קידושי צרתה, שכל שלא היו גירושי ודאי נשאר המצב בהתר.

והירי הגרשש"ק על פי היסוד הנ"ל, שהרי לפי הצד שיש כאן נגע חדש, שוב אין כאן דבר המטהר את הנגע הראשון, דהא אין טהרה לחצאין, ועל כן שפיר כתבו התוס' דאיכא חזקת טומאה, דאין כאן מאורע הבא לחדש מצב אלא המצב הראשון עצמו מסופק, כי הנגע החדש מבטל את אפשרות הטהרה של הראשון והרי זה דומה לטמא ודאי שארע ספק בטבילתו, דה"נ יש ספק במעשה הטהרה שלו. [משא"כ ביבום הרי דבר אחר הוא הגורם לשנות הדין, גירושי צרתה, ועל כן בספק אין לנו לשנות הדין הקיים].

ועמוד הגרשש"ק (שם כא) לפרש לפי יסודו זה, כיצד נדה טמאת מת נטהרת מנדתה, והלא נשאר טמאה בטומאה אחרת - וכתב משום דנדה חמורה שהרי אסורה לבעלה, לכן מהניא טבילתה לגבי הטומאה החמורה.

ועוד הקשה מהא דזב שראה קרי, שלדעת חכמים (בברכות נו) טעון טבילה לקריו להתירו בדברי תורה, הא קמן שאעפ"י שנשאר טמא בטומאה החמורה דזיבה, מהני טבילה לטומאה הקלה. ואמנם לרבי יהודה אין צריך טבילה ופרש"י משום שהוא בין כך טמא - וזה מורה כי היסוד הנ"ל שכל טבילה שאינה מטהרת לגמרי אינה מטהרת כלל, מ"מ הלא קיימא לן כחכמים דלא כרבי יהודה. ולכאורה מדבריהם סתירה לכלל היסוד.

ויש להעיר על דבריו ולבררם מכמה וכמה צדדים; -

במה שכתב שלכך מועילה טבילת הנדה הטמאה בטומאת מת, משום שיש בה חומר בכך שאסורה לבעלה, יש להקשות מדידיה אידידיה, דהנה בשב שמתנתא (א.יב) הוכיח מדברי התוס' (בב"ק יא) דאיסור נדה לבעלה אינו משום טומאה כלל אלא איסור ביאה הוא, ומשום כך אעפ"י שלענין טומאה מטמאין ברה"י אפילו בספקות מרובים, לענין איסורה לבעלה מותרת בספק ספקא. ובספר אתון דאורייתא (כא) הביא לשמוע כן מדברי הכוזרי (ג.מט) ומדברי הגר"א (ריש שופטים) דאיסור הנדה לבעלה אינו ענין כלל לטומאה וטהרה אלא לעניני איסור והתר. אך יש לבאר ענין זה דהלא בכ"מ בתורה אמור איסור הנדה בקשר לטומאתה, 'כימי נדת דותה', 'ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב'. וגם סתמא דמלתא כל ענין הטבילה במקוה הוא לטהר מטומאה ואין המקוה מתיר איסורים. אך כבר ביאר הגרשש"ק (בשער א) שאמנם גדר איסור הנדה הוא 'איסור ביאה' ולא טומאה, אלא שהאיסור נאמר ב'נדה', ושם 'נדה' תלוי בטומאתה וכשנטהרה מטומאתה פקע ממנה שם 'נדה' וממילא אין בה איסור. נמצא אם כן שאיסור הנדה אינו דין מדיני טומאתה, וכפי שמוכח מראיות האתו"ד, אך מ"מ הוא תלוי בדין הטומאה בעקיפין, משום שם 'נדה' שעליה. ולענין המבואר בתוס' הנ"ל דבספק ספקא ברה"י אף על פי שטמאה מתירים אותה לבעלה, פירש הגרשש"ק שהואיל והאיסור לבעלה אינו דין מדיני טומאה עצמה, לכך דנים עליו בנפרד מדיני הטומאה

קיים הגירסה עפ"י דברי הרמב"ם בהל' נזירות], וצ"ע הלא פסק (שם בפ"ה ה"ג) דמצורע שהקדים חטאתו לאשמו תעובר צורתה ותצא לבית השריפה - הרי דהאשם מעכב החטאת וכיצד אפשר לומר דאשם אינו מעכב בטהרתו, נהי דאינו מעכב מצד עצמו אבל מצד עיכוב החטאת הוא מעכב. ופירש הגרי"ז (ריש מחו"כ) דמשכח"ל באופן שהביא אשם על נגעו אחד, ועד שלא הביא חטאתו נתנגע בנגע שני ועתה מביא חטאת אחרת על הנגע הראשון וממילא מיטהר משתי הטומאות בקרבן זה. הרי חזינן מדברי הגרי"ז כיסוד הנ"ל ששני דינים נפרדים הם, הטהרה וחובב קרבן, ובאשם על הנגע הראשון יצא רק ידי חובת קרבן אבל עדיין הוא טמא מפאת הנגע השני, וכשמביא חטאת עתה, גמר טהרתו משני הנגעים.

ב והנה הגרשש"ק (בשערי ישר ב, יז כ כא) כתב מדנפשיה כיסוד הנזכר, דלא מהני טבילה להיטהר מטומאה אחת כשאחר הטבילה נשאר בטומאה אחרת כראשונה [ופירש בזה המשנה בנזיר ופיה"מ להרמב"ם שם, בענין טמא שירד לטבול ונודמנה לו טומאת התהום]. ובוזר ביאר דברי התוס' בכתובות עה: שאדם שהיה בו נגע אחד וקודם שנטהר נולד בו ספק-נגע אחר, ואחר כך נטהר מן הראשון ולא נשאר בו אלא הספק - הרי כאן חזקת טומאה דגברא [שנשאר בטומאתו הודאית] שעומדת מול חזקת הגוף [שלא היה בגוף נגע נוסף]. ותמה בספר שב שמעתתא (ה,ד) אמאי איכא חזקת טומאה והלא שיטת התוס' בכ"מ [דלא כרש"י] שאין מחזיקין מאיסור לאיסור, וה"נ מדוע נחזיק הטומאה מנגע אחד לחברו. ואם כי יש לחלק דהכא חדא טומאה היא אלא שהגורמים חלוקים ואולי אף שאין מחזיקין מאיסור לאיסור, מחזיקין מגורם לגורם, אך באמת יש להקשות טפי אף לשיטת רש"י דמחזיקים מאיסור לאיסור, דהנה אמרינן ביבמות (ל:) באשה שמת בעלה והיה לבעלה בחייו ספק גירושין באשה אחרת שהיא ערוה על היבם, כגון ספק קרוב לו ספק קרוב לה, הואיל ואשה זו בחזקת התר לשוק עומדת, שהרי היא בחזקת צרת ערוה - אל תאסרנה מספק, הלכך מעיקר הדין יוצאת בלא חליצה. והקשה הרשב"א הלא מחזיקים מאיסור לאיסור, כגון בהמה שיש ספק בשחיטתה, מעמידים אותה על איסור אבר מן החי שהיתה אסורה בו קודם השחיטה וה"נ נחזיק האשה בחזקת איסור דאשת איש מאז שהיה בעלה חי [ולענין קדושין דמתירין ליבם (ע"ש בסוגיא)], קשה אף אי אין מחזיקין מאיסור לאיסור, הלא בחייה אסורה על היבם משום אשת אח ונחזיקנה באיסור זה כשמת]. ותירץ (במסקנת דבריו) דבבהמה הטעם לאיסור הוא שכל עוד לא נשחטה כהלכתה אסורה עד שיתחדש בה ענין המכשירה, הלכך א"א להתירה עד שנדע בודאות שנשחטה בהכשר, הלכך אשה זו שמתחילתה היתה צרת ערוה ואילו מת הבעל באותה שעה היתה מותרת לשוק, כשאתה בא לאוסרה ולומר שנעשה בה מעשה האוסרה - היינו גירושי הצרה - עליך הראיה. הרי שמענו מדבריו דאף שמחזיקים מאיסור לאיסור ואף באותו איסור עצמו, כל שמאורע מסוים בא לשנות את הדין במצב קיים, אנו דנים דין חזקה לומר שמספק אין משנים את הדין. וא"כ ה"ה בנידון דידן מדוע תועיל חזקת טומאה כלפי הנגע המסופק, הלא אדרבה אדם זה במצב טהרה לכשיתרפא מנגעו, ואנו באים לחדש בו מאורע של לידת נגע נוסף - אל תחדש מספק, והרי זה דומה ממש לאשה העומדת בחזקת התר לשוק או

ד ומה שהקשה שם מיבמות עה. דאיכא קולא ביולדת מזב שכן הותרה מכללה בימי טהרה, ומדוע התר לבעלה חשיב קולא בטומאה - י"ל דמ"מ שם 'יולדת' גורם טומאה וגורם איסור, וכיון שמצוינו התר לאיסור הרי"ז קולא כלילת בדין היולדת וס"ד דאף בטומאתה קילא מזב.

ג ובגוף ישוב הגרשש"ק לדברי התוס' (בכתובות עה), נראה שאין הדברים אמורים אלא לפי שיטתו שם בענין נקובת הושט, שאין אומרים בזה חזקה שנשחטה בכשרות עד שיוודע שהיא אסורה, כיון שיש ספק על התר השחיטה עצמו, אבל לשיטת הגרעק"א והש"ש שדימו ספק בנקובת הושט לשאר ספק טריפה דאמרינן נשחטה בחזקת התר עומדת עד שיוודע להפך, כיון דסו"ס היה מעשה שחיטה בודאי, לפי"ז עדיין קשה מדוע כשנולד ספק-נגע יש חזקת טומאה, נהי דהנגע מגרע בהיטהרות הנגע הראשון, הלא מ"מ כיון שהיה שם מעשה המטהר בדין הוא להעמידנו על טהרתו עד שיוודע שלא טיהר, והרי זה דומה למעשה שחיטה שיש בה ספק נקובת הושט שאעפ"י שהנקובה נידונית כנבלה ומגרעת בשחיטה גופא, מ"מ כל עוד לא הוכח אחרת אנו מחזיקים השחיטה בהכשר.

ונראה לתרץ קושייתו על התוס' באופן אחר, וכן נראית כוונת החזו"א (באה"ע פכ"ב), שאין אנו דנים את הנגע כדבר המטמא, אלא האדם בכללותו הוא הנגוע, שהנגע אינו נידון כסיבה ישירה אלא כסימן לאדם שהוא צרוע וחולה, ואם כן כל עוד לא נתרפא האדם, כך לי אם נגוע בנגע זה או בנגע אחר, לא יצא הוא מידי חליו ונשאר באותה טומאה ממש, ועל כן איכא חזקת טומאה. ושונה מנקובת הושט שהנקב הוא סיבה חדשה האוסרת [ומ"מ כתבו התוס' דאיכא חזקת הגוף שלא נולד נגע חדש, שזהו ענין מציאותי שלא נשתנה הגוף].

ד) כענין גדר זה שנתבאר לעיל בדין נדה, יש לבאר בזה דין מדרס הזב והזבה ומשכבם. דהנה מצינו דברים שאין טמאים בעצמם אבל מטמאים אחרים, וכמו שאמרו בספרי זוטא (חקת) שהמת עצמו אינו טמא, ומשום כך המת שהחיה אלישע טהור ואינו טעון טבילה, וכדאמרינן בגמ' שלהי נדה. ונראה שאין הכוונה [כפי שהבינו בספר אמבוהא דספרי ובמשנת ר' אהרן] שאין המת מטמא כיון שאינו טמא בעצמו, ורק ההימצאות עם המת והמגע עמו מטמאים, וכמו פרים הנשרפים שכל המתעסקים בהם נטמאים הגם שהם עצמם אינם טמאים, שההתעסקות היא עצמה הסיבה לטומאה ולא הפרים. אך נראה דהא ליתא, דא"כ מדוע אסור להכניס מת למקדש, אם אינו טמא. וכן העירו מהא דהמשנה ריש כלים לא מנתה באבות הטומאה פרים הנשרפים הגם שהמת נמנה שם באבי אבות הטומאה (ע' בפירוש המשנה להרמב"ם כלים א, ד), והיינו משום דבאמת המת עצמו ודאי מקור טומאה הוא לטמא אחרים, שלא כפרים הנשרפים שאין הם מקור הטומאה, ומ"מ הוא עצמו אין בו תורת קבלת טומאה שהרי אינו אדם מישראל ולא כלי ולא אוכל ומשקה, ולכן הוא בעצמו טהור אך מטמא אחרים [ולפי"ז י"ל אף בנבלה ובשרץ, שאינם בני 'קבלת טומאה' הגם שנטמאים אחרים, וכבר דיבר בזה הגרא"ו]. והנפ"מ בזה דבתחיית המתים אינו צריך טבילה שהרי מעולם לא נטמא בעצמו רק הקרין טומאה. וכן פירש הגרי"ז (בנבחים טז) טומאת גולל ודופק להרמב"ם שאינם מטמאים אלא כל עוד שהם משמשים את הקבר ולא כשנפרדו ממנו, ואינם צריכים טבילה להיטהר.

ובן אתה אומר בבית המנוגע דאינו מקבל טומאה, וכמו שהוכיח הגר"ח מהא דמקוה שנעשה בבית בארץ ישראל לא חשיב

ומתירים בס"ס הגם שהיא טמאה. ויש לבאר עוד, וכן נמצא בחדושי הגרשש"ק על ב"ק (שם) מבנו הגרמ"מ, עפ"י מה שיסודו הגר"ח והגר"ע שספק טומאה ברה"י הוא כחלות טומאה חדשה, ואינה אותה טומאה של הודאי [דאינה חשובה כמפורשת בתורה לענין חיוב ביאת מקדש וגילוח הנזיר ועוד], אם כן מובן שאיסור נדה לבעלה תלוי בטומאת הנדה, אבל אינו תלוי בטומאה זו של 'ספק טומאה', הלכך בספק ספקא אנו דנים לקולא כמו בכל האיסורים, שהרי דין הטומאה שמצד 'ספק טומאה' אינו גורם איסור לבעלה. [ולענין ספק טומאה ברה"ר, תלוי הדבר בפלוגתת התוס' בכ"מ (ע' ריש נדה וע"ז לו וסוטה) אי ילפינן לה לטהר מסוטה או משום הדין הכללי דהעמידנה על חזקת טהרה].¹

ובי"ן שכן, קשה על דברי הגר"ש הנ"ל דלכך מהניא טבילה לנדה הטמאה למת משום שטומאת נדה חמורה בגלל איסורה לבעלה - והלא לפי דבריו האיסור לבעלה אינו דין מדיני הטומאה אלא דין נפרד הנובע משם 'נדה', וא"כ כלפי דיני הטומאה עצמה אכתי לא פעלה הטבילה מאומה.

אבן כל עיקר הקושיא תמוה מאד, והלא בכמה וכמה ענינים מצינו שטומאת נדה חמורה מטומאת מת; לענין ביאת מקדש דאסורה במחנה לוי' ושאר חומרי טומאה היוצאת מגופו [כמו לענין הקרבת פסח בציבור], ועל כן מהניא טבילתה לטהרה מכל אותם חומרי טומאה ושוב נטהרת היא אף לבעלה הגם שנשארה בטומאה אחרת.

ובבמה שהקשה מזב שראה קרי דלחכמים טעון טבילה להתירו בדברי תורה - אמנם כבר מבוארת קושיא זו ברמב"ם (פ"ד מהל' תפילה ה"ה), שכתב לפיכך היו אומרים שזב שראה קרי צריכים טבילה לק"ש אעפ"י שהם טמאים, מפני שאין טבילה זו מפני טהרה אלא מפני הגזירה שלא יהיו מצויים אצל נשותיהן כתרנגולים - הרי מבואר שאילו היה זה מפני טומאה וטהרה, לא היה לתקן טבילה כל עוד הוא טמא בטומאה חמורה, והיינו כיסוד הגר"ח והגר"ש שכל שנשאר בטומאה חמורה, אין טבילתו כלום. וא"כ, הרי לא רק שלא קשה משם, אדרבה מדברי הרמב"ם עצמו ראייה ליסוד זה!¹

ה י"ל דנפ"מ בין שני ההסברים, לענין טומאת בועל נדה בנדה שהיא ספק-ספקא; לפי הסבר הגרשש"ק נראה שאעפ"י שביאנו מותרת מ"מ טמא טומאת בועל נדה שהרי לענין הטומאה דינה כנדה לכל דבר, אבל לפי הסבר בנו י"ל דטהור, דלא קרינן ביה 'ותהי נדתה עליו' כי אף היא אינה נדה בעצם אלא טמאה בטומאה מחודשת. לע' בשער"ב בפנים.

ו ומשמע לכאורה מדברי הרמב"ם שאילו היה אסור בדת' משום לתא דטומאה, לא היתה מועלת טבילתו שהרי הוא טמא טומאה חמורה, ואעפ"י שיש חומר בטומאת קרי שאין בו שאסור מתקנת עורא בדת', ומדוע לא תועיל הטבילה עפ"י כלפי אותו החומר - ומובח בספר המבוארת לעיל, שכל שאינו דין מדיני הטומאה עצמה אלא דין נפרד המסתעף מהטומאה, כגון איסור נדה לבעלה - אין זה נחשב חומר בטומאה, וה"ל איסור בע"ק בדברי תורה, לכן הוצרך הרמב"ם לומר דאין זה ענין כלל לטומאה וטהרה ואף אם באמת לא נטהר כלל מקורו מ"מ הצריכותו טבילה מטעם אחר. וכן נראה מוכח מהירושלמי המובא לעיל, דאם נסמכה לו טומאה כשטבל אין מועילה טבילתו, ולא אמרינן דמה שאין ידיעה לטומאה השניה ואם ייכנס למקדש ייפטר, יהא זה גופא קולא על פני הטומאה שיש לו ידיעה ושוב תועיל טבילתו לראשונה - כיון דאין זה חומר בטומאה עצמה, לא אכפת לן בדנינים המסתעפים. וכן צ"ל לענין הטובל ונודמנה לו טומאת התהום, שפירש הגרשש"ק שלא תועילה לו טבילתו, הגם שטומאת התהום בעושה פסח מ"מ הטומאה מצד עצמה אין בה קולא, אלא שאם לא נודע לו אלא לאחר זמן הלכה היא שיצא ידי חובתו. וי"ל.

נראה דהגר"ש שלא הוכיח מאומה מדברי הרמב"ם, למד בפשט דבריו שלא היה מסתבר לתקן טבילה לבע"ק כשנשאר בטומאת יובה החמורה, דכחוכא ואטלולא דמי - אי לאו משום דאי"ו טבילת טהרה אלא כדי שלא יהיו מצויים. ועוד יש מקום לפרש דברי הרמב"ם באופן קצת מחודש, שהקשה מ"ט צריך טבילה באופן שראה קרי לאחר הזוב, דכיון שננטמא בחמורה לא נטמא בקלה דשבע לה טומאה (מנחות כד). ופסק שם הרמב"ם להלכה דספיקא הוא, וא"כ לענין תקנת עורא היה לן להקל. וע"ז תירץ דאין זה משום טומאת הקרי, דהיא אמנם לא טימאתו, אלא כדי שלא יהיו מצויים. אלא דזה תליא במחלוקת הראשונים האם אמרינן שבע לה טומאה בטומאה הבאה מחמת עצמו או רק במגע. גם ל"ע אם האוסר בדת' הוא טומאת הקרי או עצם ראיית הקרי הגם שלא נטמא על ידה.

במדרס; מקור טומאה וגם קבלת טומאה מהזב. ויש להקשות לפי"ז כיצד יש טבילה למדרס, הלא לפי מה שנתבאר אין טבילה לדבר שהוא עצמו מקור הטומאה. ולפרש"י דאינו בר קבלת טומאה כלל הרי שברגע שייפקע ממנו תורת 'מדרס' גם אין צריך טבילה, וכמו מת הקם לתחיה ובית המנוגע שחלצו אבניו, וכל עוד לא פקע שם 'מדרס' מיניה, לא תועיל לו טבילה - אלא גדר הדברים הוא כפי שנתבאר לענין טבילת נדה לבעלה, שאמנם שם 'מדרס הזב' הוא הגורם המטמא, אבל הלא במאי תלי שם זה, וכי יישאר כן לעולם - אלא אמרה תורה שכל עוד הוא בטומאתו הרי שמו עליו, אבל בטבילתו פוקע ממנו שמו וממילא הוא טהור [בדומה לנדה הטובלת שאין שם 'נדה' עליה ומותרת לבעלה].^א

הוייתו ע"י דבר המקבל טומאה, הגם שהבית מיטמא בנגעים [והרי דבר ששייכת בו טומאת נגעים נחשב 'דבר המקבל טומאה' כדאמרינן במסכת סוכתו באניצי פשתן], אך אין הבית עצמו בתורת קבלת טומאה, ורק מטמא את כל הבא לתוכו, שלא כבגד המנוגע שהוא עצמו בתורת קבלת טומאה - והמבחן לזה הוא כנ"ל, דהבגד שנטהר מנגעו עדיין צריך טבילה, משא"כ הבית לאחר היעלמות הנגע אין בו טבילה לטהרו [וצ"ע לענין חציצה בפני הטומאה. ונתבאר במק"א].^ב

והנה כתב רש"י בחולין (לא) דאין מטמא במשא אלא מי שהטומאה יוצאת ממנו כגון מת ונבלה ולא טמא מת וכד'. והקשו התוס' הלא מדרס הזב מטמא במשא. ובבאור דעת רש"י פירש הגרא"ל (ח"ב לט. ועע"ש בסי' פ) דהמדרס עצמו הוי גוף הטומאה, לא שמקבל טומאתו מן הזב אלא התורה עשתה את משכב הזב כזב עצמו.^ג ובדעת הרמב"ם כתב שם שיש שני דברים

^א או כשאינו יכול לשמש כמדרס כגון שנשבר והריהו כלי אחר שאינו מדרס. ע' שבת קיב.

^ב נראה לבאר: אין מסתבר שהטבילה מפקיעה שם 'מדרס הזב' ממנו אלא אם הוא עצמו טמא, וכמו נדה. ובוה שונה המדרס מבית המנוגע והמת (לספרי זוטא) שאינם טמאים בעצמם כלל. וכן מוכח מרש"י סוכה כ. שכל המטמא מדרס כלי הוא. רק לפרש"י המדרס אינו מקבל טומאתו מהזב אלא מצד עצם שמו ומהותו הוא טמא, לכך מטמא במשא. ומדברי הרב נראה דגורם הטומאה קיים כל הזמן מפני שם 'מדרס הזב' עליו, ועל כרחו לומר שבטבילה פוקע שם מדרס הזב וממילא אין כאן דבר המטמא. ולכאורה היה נראה דהגורם המטמא קיים רק כאשר הזב דורס עליו אבל לאחר מכן כבר אין בו סיבה המטמאת אלא שנשארה בו אותה טומאה [טומאת מקור ולא טומאת קבלה, לפרש"י] שאין הטומאה דבר הפורח מאליו, ולכן הטבילה מועילה.

^ג ע"ע בשיעור נב,ו.

^ט נראה שיש לבאר בזה סברת הגאונים (בראב"ד ב"ק כד): שעשו קל וחומר מפכים קטנים שאינם ראויים למשכב הזב ואעפ"כ מטמאים במת, מפני הראוי למשכב ודאי שיטמא במת. ולכאורה אין מובן, הלא פכים קטנים נטמאים בטומאת הזב רק שבמציאות אינם משמשים למשכב ומדוע הוי קולא ללמוד מזה ק"ו. אך אם המשכב הוא טומאה לעצמה שפיר י"ל כיון שבמציאות אין קיימת בכלים קטנים טומאה זו, זה גופא מהוה קולא גבייהו.

